कार्य्यमित्यर्थः । तथाच पर्य्युदासपक्षे गोत्रजद्वारा कारयितव्यमिति सुव्यक्तमेव प्रसज्यपक्षे तु अगोत्रजविशेषणस्वरसात् गोत्रजलाभः। प्रेतश्राद्धधर्म्मग्राहित्वात् सांवत्सरिकमपि तथेति श्राद्धविवेकः। कल्पतरुरत्नाकरयोस्तु स्वगोत्रायेति पठितं स्वमात्मीयं गोत्रं यस्य स स्वगोत्रः विद्यमानगोत्रइत्यर्थः। यस्मै श्राद्धं कर्त्तव्यं तस्य स्वगोत्रजे विद्यमानेऽन्यगोत्रजेन संघातान्तर्गतेन राज्ञा श्राद्धं न कारयितव्यमिति व्याख्यातञ्च। एतन्मतेऽम्बूढदुहित्रादीनामसगोत्रत्वेऽपि न निषेधः। वस्तुतस्तु तत्पाठेऽपि कर्म्मधारयामेत्यया बहुव्रीहेर्जघन्यत्वात् स्वमात्मीयञ्च तत् गोत्रञ्चेति तस्मै अन्यगोत्रजद्वारा श्राद्धं न कार्य्यमित्यर्थः। अतोलघुहारीतवचने स्वयंपदं स्वगोत्रपरम्। अन्यथा ब्रह्मपुराणोक्तागोत्रजपदवैयर्थ्यापत्तेः। एवञ्च भविष्यपुराणप्रभासखण्डयोः "मृताहनि पितुर्यस्तु न कुर्यात् श्राद्धमादरात्। मातुश्चैव वरारोहे! वत्सरान्ते मृताहनि। नाहन्तस्य महादेवि! पूजां गृह्णाभि नोहरिः" ।मरीचिः। "पतिताऽज्ञानिनोमूर्खास्त्रियोऽथ ब्रह्मचारिणः। मृताहं समतिक्रम्य चाण्डालेष्वभिजायते"। इत्याभ्यां कालसाधकीयधृताभ्यां वचनाभ्यां सांवत्सरिकश्राद्धस्य मृताहकर्त्तव्यत्वेनावश्यकत्वात् भविष्यन्मृताहे स्वयं कर्त्तव्यत्वसम्भावनारहितेन मृताहात् पूर्वकालेऽपि प्रतिनिधीयते। 'प्रक्षिप्याग्नि स्वदारेषु परिकल्प्यर्त्विजं तथा। प्रवसेत् कार्य्यवान् विप्रोदृष्टैव न चिरं क्वचित्" इति छन्दोगपरिशिष्टोक्तेषाय प्रातर्होमप्रतिनिधिवत्। एवं सति प्रतिनिध्यकरणएव एकादश्यां क्रियते। नच पाकस्याङ्गत्वेन प्रधानतिथिकर्त्तव्यतानियम इति वाच्यम्। 'व्रतोपवासनियमे घटिकैका यदा भवेत्। सा तिथिः सकला ज्ञेया पितॄणां चापराह्णिकी" इति वचनेन मुहूर्त्तमात्रलाभेऽपि कर्त्तव्यतोपदेशात् तदानीं पाके तदसम्भवात्। 'एवमुदीच्याङ्गशेषभोजनेऽपि न तन्नियम इति"। एतच्च पुत्रदुहित्रोर्नित्यं प्रागुक्तवचनेभ्यः। मृतपितृकपौत्रस्यापि तथा।"मृतमासस्य यः पक्षस्तत्तिथौ प्रतिवत्सरम्। "यावत्करति पौत्रोऽपि एकमुद्दिश्य दापयेत्"प्रचेतोवाक्यात् लघुहारीतवाक्येन द्विजानां सिद्धान्नेनैवैकोद्दिष्टकरणविधानात् तत्पाकेधिकारिविशेषोनिरूप्यते। तत्र आ०त० देवलः "तथैवामन्त्रितोदाता प्रातः स्नातः सहाम्बरः। आरभेत नवैः पात्रैरन्नारम्भं सबान्धवः"। अत्र सबान्धव इत्युक्तेः सपिण्डानामपि पाकाधिकारः इति गौड़ाचारः। नि० सि० विशेष उक्तः। हेमा० आश्वला० "समानप्रवरैर्मित्रैः सपिण्डैश्च गुणान्वितैः। कृतोपकारिभिश्चैव पितृकार्यं प्रशस्यते"। व्यासः "महिला चैव सुस्नाता पाकं कुर्यात् प्रयत्नतः। निषद्यपुष्पपाकेषु पुनः स्नानं समाचरेत्" पृथ्वीचन्द्रोदये ब्राह्मे। "रजस्वलाञ्च पाषण्डां पुंश्चलीं पतितां तथा। त्यजेच्छूद्रां तथा बन्ध्यां विधवाम् चान्यगोत्रजाम्। व्यङ्गकर्णां चतुर्थीहस्नातामपि रजस्वलाम्। वर्ज्ययेच्छ्राद्धपाकार्थममातृपितृवंशजाम्" स्मृतिसारे "न पाकं कारयेत् पुत्रीमन्यां वाप्यसगोत्रजाम्! मृतबन्ध्यां पुंश्चलीं च गर्भिणीञ्चैव दुर्हृताम्"।

एकोनचत्वारिंशत् स्त्री एकेनोना चत्वारिंशत्। (ऊनचत्वारिंश) १संख्यायां २ततसंख्यान्विते च एवम् एकोनविंशत्यादयोऽपि एकेनोनततत्संख्यासंख्येययोः स्त्री।

एकौघ पु० एकः अविच्छिन्नओघः प्रवाहः। अविच्छिन्नप्रवाहे "एकौघेन स्वर्णपुङ्खैर्द्विजन्तः" माघः।

एज कम्पने भ्वा०आत्म०अक०सेट्। एजते ऐजिष्ट एजांबभूव आस चक्रे। एजकः एजितव्यः एजिता। एजितः एजमानः एजनम् णिच्। एजयति जनमेजयः। "शुद्धमन्त्रमत एजयतेऽत्रिणी मे" भाग०५,२,१५। वेदे गणव्यत्यासः। "एजतु दशमास्यो गर्भः" यजु०,२८ अथास्य मध्यमेजतु" २३,२७ सुष्का विदस्या एजतो गोपफ" २३,२८। "उदेजति पतति यस्य तिष्ठति" अथ० २०८ ११,१। "सुखेन दृष्णिरेजति" ऋ० १,१०,२ उदङ्ङेजत्यन्तरा वा एतदाहवनीयम्" श०ब्रा० १,५,१,२५ क्वचिल्लोके तथा। "शतान्यशीतिरष्टौ च सहस्राणि च विंशतिः। सर्पाणां प्रसृता यान्ति धृतराष्ट्रोऽयमेजति" भा०आ० ८० अ० "त्वत्तःपरं नापरमप्यनेजदेजच्च किञ्चिद् व्यतिरिक्तमस्ति" भाग० ७,३,३०। वलीपलित एजत्कः" भाग० ६,९,४२, एजत्कः कम्पमानशीर्षः"

अप+अपगमने एङि परस्मैपम् अपेजते। क्वचिदन्तर्भूतण्यर्थेऽपि। "अपेजते स्मरो अस्तेव शत्रून्" ऋ० ६,६४, ३ "शत्रून् अपेजते अपगमयति भा०। उद्+ऊर्ध्वगतौ उदेजते। "उदेजत प्रजापति र्दृषा शुष्मेण वाजिना अथ० ४,४,२, "उदेजयान् भूतगणान्यथेधीत्" भट्टिः। प्र+प्रकर्षचलने परस्मैपम् प्रेजते। सम्+सङ्गतौ नियमेन चलने "एवेदनु द्यून् किरणः समेजात्" ऋ० १०, २७,५। 'समेजात् नियमेन प्रयाति" भा०।